

Nr 975

Av herr Antonsson m. fl., om vidgad tillämpning av kontradiktoriskt förfarande i förvaltningsärenden, m. m.

Till skillnad från vad fallet är i rättegångsmål förekommer i förvaltningsärenden endast mer undantagsvis att två parter med motsatta intressen möts inför den beslutande neutrala myndigheten. I den mån allmänna och enskilda intressen bryter sig mot varandra företräds i sådana fall det allmänna intresset av viss myndighet eller av särskilt förordnat ombud. Det karakteristiska för förvaltningsförfarandet i ärenden av angivet slag är emellertid att det endast finns en enda part, nämligen den enskilde, som berörs av ärendet. Beslutsmyndigheten har i dessa fall till uppgift såväl att själv tillvarata och skydda det allmänna intresset som att objektivt skilja mellan detta och de enskildas. Myndigheten skall med andra ord samtidigt fungera som s. a. s. både åklagare och domare. Denna dubbelställning är uppenbarligen i princip mindre tillfredsställande; särskilt i ärenden där motsatsförhållandet mellan det allmänna och det enskilda intresset skarpt framträder kan förhållandet menligt inverka på myndigheternas möjlighet och förmåga till objektiv bedömning och är därjämte ägnat att hos allmänheten minska förtroendet för myndigheternas opartiskhet.

I nära samband med nu berörda spörsmål står frågan om möjligheterna för det allmänna att anföra besvär över beslut, varigenom ett i det aktuella ärendet hävdad allmänt intresse fått vika för ett enskilt eller som eljest ur allmän synpunkt anses ogrundat eller olämpligt. Dessa möjligheter är enligt nuvarande ordning mycket begränsade. Förutom i de fall där ett kontradiktoriskt partsförhållande råder anses sålunda besvärsrätt för det allmänna enligt fast praxis föreligga endast om sådan rätt enligt uttrycklig författningsföreskrift tillagts visst organ. Föreskrifter härom finns blott i några få författningar. Besvärsinstitutet kan följaktligen i det stora flertalet förvaltningsärenden endast begagnas av enskilda parter och avse beslut som gått enskilda — men ej allmänna — intressen emot.

Det kan förefalla som om en sådan ordning enbart skulle vara gynnsam för den enskilde och ägnad att stärka hans rättsskydd. Så är emellertid ingalunda fallet.

Det förhållandet att besvärsrätt saknas för det allmänna torde sålunda ofta medföra en press på beslutsmyndigheten att i ärenden där utrymme för tvekan föreligger hellre låta det enskilda än det allmänna intresset träda tillbaka; i annat fall skulle ju ett för den enskilde gynnsamt beslut redan i

Bihang till riksdagens protokoll 1970. 4 saml. Nr 975—983

första instans bli slutgiltigt. Den nuvarande ensidiga funktionen hos besvärsinstitutet — ett institut som har till syfte att främja rättssäkerheten — är sålunda i själva verket ägnad att leda till en försämring i den enskildes rättsläge. Dessutom framstår det ur allmän synpunkt som otillfredsställande att beslut, varigenom enskild obehörigen gynnats på bekostnad av allmänna intressen, inte skall kunna efter besvär överprövas och rättas.

Beträffande nu berörda båda principfrågor har besvärssakkunniga i sitt år 1964 avgivna betänkande inte ansett sig böra föreslå några generella regler. Behovet av ändringar i rådande ordning borde enligt de sakkunniga tillgodoses inom ramen för speciallagstiftningen. De sakkunniga har emellertid understrukit vikten av att särskilda partsrepresentanter för det allmänna införs på sådana områden där erfarenhetsmässigt behov gör sig gällande av möjlighet att på initiativ av det allmänna få en sak prövad i högre instans. I anslutning härtill må erinras att riksdagen år 1965 begärt förutsättningslös utredning rörande bl. a. införande av partsombud för det allmänna vid försäkringsdomstolen.

I remissyttranden över de sakkunnigas betänkande har bl. a. regeringsrätten och JK framhållit angelägenheten av att tvåpartsförhållande i ökad utsträckning införs i förvaltningsärenden genom att särskilda företrädare utses att föra talan för det allmänna. Beträffande besvärsrätten för det allmänna har JO, under erinran om de olägenheter som är förenade med nuvarande ordning, framhållit att behov av sådan rätt föreligger inom praktiskt taget alla områden av förvaltningen. Enligt JO:s mening borde det viktiga spørsmålet om en generell vidgning av det allmännas besvärsrätt tas upp till fortsatt, noggrant övervägande.

Bestämmelser rörande nu berörda frågor har inte intagits i det förslag till förvaltningslag som framlades år 1968. Som skäl anfördes att spørsmålen var vittsyftande och inte kunde lösas inom ramen för den föreslagna begränsade lagen.

Frågan om kontradiktoriskt förfarande genom partsrepresentant för det allmänna liksom den därmed nära sammanhängande frågan om det allmännas besvärsrätt är av stor principiell betydelse ur administrativ rättsskyddssynpunkt. Nuvarande ordning i dessa hänseenden framstår av förut anförda skäl som otillfredsställande. I likhet med vad som framhållits av flera rättsinstanser med speciell tyngd anser vi att tvåpartsförfarande bör införas i ökad utsträckning och att besvärsrätten bör vidgas. En ändamålsenlig lösning av dessa frågor kan uppenbarligen inte ske inom ramen för en mycket omfattande och splittrad speciallagstiftning. En gemensam översyn måste ske över hela rättsområdet. I vilken utsträckning och på vad sätt reformer i angivet syfte lämpligen kan genomföras bör bli föremål för särskild utredning. Med hänsyn till frågornas vikt ur rättsskyddssynpunkt bör utredningen bedrivas skyndsamt.

Under återopande av det anförda får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam utredning rörande frågorna om utsträckt tillämpning av kontradiktoriskt förfarande genom partsrepresentant för det allmänna samt om vidgning av det allmännas besvärsmått i förvaltningsärenden.

Stockholm den 28 januari 1970

Johannes Antonsson (cp) Thorbjörn Fälldin (cp) Anders Dahlgren (cp)

Tage Sundkvist (cp)

Torsten Gustafsson (cp)

i Stenkyrka

Nr 976

Av herr Berndtsson m. fl., om förbud mot ljuddämpare på jaktgevär.

(Lika lydande med motion nr 830 i Första kammaren)

Stockholm den 28 januari 1970

Henry Berndtsson (fp)

Georg Åberg (fp)

Arvid Nilsson (fp)

i Lönsboda
